Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Lauri Koskentausta

22.2.2021

Eduskunnan talousvaliokunnalle
Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:n lausunto hallituksen esityksestä 244/2020 vp

1. Yleistä

EK pitää hyvänä EU:n komission Suomen nykylainsäädännössä havaitsemien puutteiden ja tulkinnanvaraisuuksien poistamista nyt esitettävillä pääosin teknisluontoisilla korjauksilla ja täydennyksillä. EK pitää esitystä lähtökohtaisesti perusteltuna ja haluaa kiinnittää valiokunnan huomiota muutamaan asiaan.

EK tukee esityksen tavoitetta tukea harmaan talouden torjuntaa. EK pitää lakiehdotuksen harmaan talouden torjuntaan liittyviä lisäysehdotuksia perusteltuina. EK toteaa, että osa näistä lisäyksistä voi kuitenkin tuottaa lisää hallinnollista työtä, kun esimerkiksi pääurakoitsija joutuu huolehtimaan, että ehdotuksen mukaisen 114 §:n 2 momentin edellyttämä aliurakoitsijan arviointi on mahdollista.

EK kiinnittää huomiota siihen, että harmaan talouden torjuntaan liittyvien uusien säädösten osalta on arvioitava aina tarkkaan, miten kyseinen tavoite yhteensovitetaan erilaisten hankintaan liittyvien näkökulmien kanssa. Tämän vuoksi hankintalainsäädäntöön liittyvät harmaan talouden torjuntaa koskevat säädökset tulee valmistella perusteellisen perusvalmistelun osalta, jotta kaikki erilaiset näkökulmat tulevat huomioiduksi.

EK kiinnittää huomiota lakiehdotuksen 88 §:n perusteluihin suhteessa hankintalain 82 §:ään. Lakiehdotuksen pykälän 88 yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 20) todetaan, että

> "Mikäli alihankkijan kohdalla poissulkuperusteen edellytykset täyttyvät on hankintayksikön vaadittava, että tarjoaja korvaa alihankkijan, jonka osalta tarkistuksessa on todettu pakollisia poissulkemisperusteita."

Lakiehdotuksen yleisperusteluissa (s. 11) taas todetaan, että

> "Tarjoajalla tai hankinnan toteuttamisesta vastaavalla alihankkijalla on kuitenkin aina mahdollisuus ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin. Jos tarjoajayrityksen johdossa tai muussa keskeisessä vastuuasemassa toimii henkilö, jota rasittaa laissa mainittu poissulkemisperuste, voidaan tämä henkilö esimerkiksi siirtää muihin tehtäviin yrityksessä."

EK katsoo, että nyt yksityiskohtaiset perustelut on mahdollista tulkita siten, että tällaisessa tilanteessa hankintayksikön tulisi vaatia tarjoaja korvaamaan alihankkija, jonka osalta tarkistuksessa on todettu pakollisia poissulkemisperusteita, kun 88 §:n suhdetta hankintalain 82 §:n mukaisiin korjaaviin toimenpiteisiin ei ole käsitelty

yksityiskohtaisissa perusteluissa, vaan ainoastaan yleisperusteluissa. Perusteltuna voitaisiin pitää, että myös alihankkijalla olisi käytettävissään hankintalain 82 §:n mukainen mahdollisuus korjaaviin toimenpiteisiin. EK ehdottaa, että talousvaliokunta harkitsisi, voisiko se täsmentää mietinnössään, miten muutettua 88 §:ää tulisi tulkita suhteessa hankintalain 82 §:n mukaisiin korjaaviin toimenpiteisiin.

2. Puitejärjestely

EK pitää 42 §:ään ehdotettua lisäystä hankintojen enimmäismäärän tai enimmäisarvon ilmoittamisesta puitejärjestelyn osana oikeasuuntaisena, mutta EK olisi toivonut toisenlaista lainsäädäntöratkaisua.

EK olisi tämän vuoksi pitänyt perustellumpana mallia, jossa puitejärjestelyn kilpailutusasiakirjoissa olisi ilmoitettava selkeästi sekä puitejärjestelyyn osallistuvat hankintayksiköt että ostojen enimmäismäärä hankintayksikkökohtaisesti. EK:n näkemyksen mukaan tällainen vaihtoehto täyttäisi paremmin oikeuskäytännön asettamat vaatimukset parantamalla merkittävämmin tarjoajien mahdollisuuksia arvioida puitejärjestelyhankinnan todellisia volyymeja. Ostojen enimmäismäärän ilmoittaminen hankintayksikkökohtaisesti edesauttaa tarjoajia arvioimaan mm. puitejärjestelyn sisällä tehtävien hankintojen maantieteellistä ulottuvuutta. Tällaisella tiedolla olisi erityistä merkitystä etenkin puitejärjestelyyn osallistumista harkitseville pk-yrityksille. Tarjoajien näkökulmasta on olennaisen tärkeää tietää osallistumista harkittaessa, minkälaisista volyymeista hankintayksikköä kohden puitejärjestelyssä on kysymys. Oletettavasti myös puitejärjestelyyn osallistuville hankintayksiköillekin on selkeämpää, että hankintayksikkökohtaiset enimmäisostot ovat tiedossa. Tällöin ei esimerkiksi joku hankintayksikkö voisi muiden tietämättä hyödyntää yksin koko puitejärjestelyn yhteenlaskettua enimmäismäärää vain omiin ostoihinsa.

EK kiinnittää huomiota myös vähimmäisostomäärän ilmoittamisen merkityksen tarjoajille. Ostojen enimmäismäärän ilmoittamisen tullessa pakolliseksi, on todennäköistä, että puitejärjestelykilpailutuksiin osallistuville tarjoajille ilmoitetulla enimmäismäärällä on merkitystä sekä tarjoushalukkuudelle että tarjouksen hinnoittelussa. Mikäli puitejärjestelyn kautta tehdyt ostot jäävät huomattavasti ilmoitetusta enimmäismäärästä, ilmoitettuun isompaan volyymiin perustuva tarjoushinta saattaa muodostua tarjoajan kannalta liiketoiminnallisesti kestämättömäksi. Lisäksi osa potentiaalisista tarjoajista on saattanut olla osallistumatta tarjouskilpailuun sillä perusteella, että ilmoitettu ostojen enimmäismäärä on yli ao. tarjoajan tuotantokapasiteetin. Kyseinen tarjoaja olisi kuitenkin saattanut osallistua kilpailutukseen, mikäli tarjouspyynnössä olisi selkeästi ilmaistu puitejärjestelyn kautta tehtävien ostojen arvioitu vähimmäismäärä enimmäismäärän lisäksi. Tarjouspyynnössä ilmoitettava hankintayksikkökohtainen ostojen vähimmäismäärä antaisi tarjoajille yksityiskohtaisempaa tieota ao. puitejärjestelystä ja lisäisi mahdollisuuksia arvioida realistisemmin

osallistumismahdollisuuksia sekä tarjouksen hinnoittelua. EK katsoo, että tämä tieto olisi tärkeä erityisesti tarjouskilpailuun osallistuvan pk-yrityksen kannalta.

EK pitää tärkeänä, että EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännön kehitystä asiassa seurataan aktiivisesti ja tarvittaessa tehdään nopeastikin uusia muutoksia lakiin, mikäli oikeuskäytäntö edellyttää tällaista.

3. Rikosrekisteriotteen tarkastaminen sähköisesti

Hallituksen esityksen sivulla 6 todetaan, että "Oikeusrekisterikeskus luovutti vuonna 2019 hankintamenettelyyn 18 583 rikosrekisteriotetta." Lausuntokierroksella olleessa esitysluonnoksessa ehdotettiin, että rikosrekisteriotteen tarkastaminen olisi mahdollistettu myös sähköisesti. Esityksessä on lausuttu, että asia on siirretty erilliseen jatkovalmisteluun asiaan liittyvien oikeudellisten kysymysten riittävän tarkastelun varmistamiseksi. EK on lausuntokierroksella kannattanut sähköisen tarkastuksen sallimista, koska se vähentäisi rikosrekisteriotteen tarkastamisesta aiheutuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia.

EK ymmärtää ministeriön perustelut jättää asia pois tästä hallituksen esityksestä. Sähköisen tarkastuksen salliminen on tärkeä kyetä toteuttamaan mahdollisimman pian lähitulevaisuudessa, jotta alkuperäiset tavoitteet pystyttäisiin toteuttamaan. Tämän vuoksi EK pitää tärkeänä, että rikosrekisteriotteen sähköistä tarkastamista koskeva säädösehdotus valmisteltaisiin nopeasti eduskunnan käsiteltäväksi.